

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Białymstoku

LBI.410.020.02.2019

02234819

prof. dr hab. inż. Lech Dzienis
Rektor Politechniki Białostockiej
ul. Wiejska 45A, 15 – 351 Białystok

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/025 – Finansowanie badań podstawowych

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Białymstoku
ul. Akademicka 4, 15-267 Białystok
T +48 85 874 81 00, F +48 85 874 81 33
lbi@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Politechnika Białostocka, ul. Wiejska 45A, 15 – 351 Białystok
Kierownik jednostki kontrolowanej	Prof. dr hab. inż. Lech Dzieńis ¹ , Rektor Politechniki Białostockiej W okresie objętym kontrolą funkcję Rektora Politechniki Białostockiej poprzednio pełnił prof. zw. dr hab. inż. Tadeusz Citko ²
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Realizacja projektów dofinansowanych przez Narodowe Centrum Nauki. 2. Efekty zrealizowanych projektów.
Okres objęty kontrolą	Lata 2011–2018
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku
Kontroler	Marek Ozga, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBI/140/2019 z 11 października 2019 r. (akta kontroli str. 1-4)

¹ Od 1 września 2012 r.

² Od 1 września 2008 r. do 31 sierpnia 2012 r.

³ Dz. U. z 2019 r. poz. 489, ze zm. Ustawa zwana dalej: „ustawą o NIK”.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA	Politechnika Białostocka ⁵ prawidłowo i zgodnie z założeniami realizowała poddane kontroli projekty badawcze, dofinansowane przez Narodowe Centrum Nauki ⁶ , osiągając zakładane efekty.
Uzasadnienie oceny ogólnej	Projekty objęte badaniem przygotowano zgodnie z warunkami uczestnictwa w konkursach zorganizowanych przez NCN. Przyznane środki wykorzystano zgodnie z zawartymi umowami, rzetelnie udokumentowano oraz prawidłowo rozliczono. Politechnika zapewniła NCN kompletną informację z przebiegu projektów w terminowo składanych raportach częściowych, okresowych i końcowych. W wyniku realizacji projektów osiągnięto zakładane efekty w postaci publikacji wyników badań w formie monografii oraz artykułów w czasopiśmie specjalistycznym o zasięgu międzynarodowym. Wywiązano się też z obowiązku umieszczenia we wszystkich publikacjach i opracowaniach, będących wynikiem realizacji projektów, informacji w języku polskim lub angielskim o ich sfinansowaniu ze środków Centrum, podając przy tym numer rejestracyjny projektu. Kierownicy projektów, zgodnie z postanowieniami umów, zamieszczali w raporcie końcowym popularny opis rezultatów projektu.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁷ kontrolowanej działalności

OBSZAR	1. Realizacja projektów dofinansowanych przez Narodowe Centrum Nauki
Opis stanu faktycznego	1.1. W latach 2011–2018 pracownicy naukowcy Politechniki Białostockiej realizowali 56 projektów dofinansowanych środkami NCN o wartości 14.291,1 tys. zł, w tym 24 projekty w ramach konkursów Opus, 21 projektów w ramach konkursów Preludium i 12 projektów w ramach konkursów Sonata. Kontrolą objęto 10 projektów o wartości 2.724,4 tys. zł, w tym cztery realizowane w ramach konkursu Opus⁸ i po trzy w ramach konkursów Sonata⁹ i Preludium¹⁰, z których siedem zostało zakończonych i rozliczonych. W jednym przypadku¹¹ NCN poinformowało 12 listopada 2019 r. PB, że przekazało projekt do drugiego etapu weryfikacji eksperckiej. Dwa projekty nie zostały do dnia zakończenia kontroli NIK (22 listopada 2019 r.) uznane przez NCN za rozliczone¹². Nie wezwano również Politechniki do dokonania uzupełnień projektów i nie wyznaczano czasu na uzupełnienie wykazu wykonanych prac. (akta kontroli str. 5-8, 12-21, 624)

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Dalej „Politechnika” lub „PB”.

⁶ Dalej „NCN”.

⁷ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁸ Projekty pn. „Badania fizykochemiczne wybranych polifenoli oraz ich kompleksów z kationami metali. Poszukiwanie nowych preparatów antyoksydacyjnych jako dodatków do żywności” (dalej OP – 1), „Analityczno-numeryczne modelowanie procesów deformacji i pękania ciał z karbami” (dalej OP – 2), „Nowe szkła antymonowe o mieszanej więźbie nisko- i wysokofofonowej jako osnowy do konstrukcji włókien aktywnych” (dalej OP – 3) i „GROSHEC – w kierunku procesora metod zbiorów przybliżonych” (dalej OP – 4).

⁹ Projekty pn. „Zarządzanie zaufaniem instytucjonalnym w relacji lekarz – pacjent” (dalej SO – 1), „Mikromechaniczne modelowanie zniszczenia polimerowych kompozytów włókniстых” (dalej SO – 2) i „Badanie mechanizmów wpływających na różnice we właściwościach luminescencyjnych szkieł i wytworzonych z nich światłowodów domieszkowanych lantanowcami” (dalej SO – 3).

¹⁰ Projekty pn. „Opracowanie metodyki mapowania technologii na potrzeby badań foresightowych” (dalej P – 1), „Analiza naprężeń wywołanych naciskami kontaktowymi w jednorodnym ośrodku z pokryciem gradientowym” (dalej P – 2) i „Zarządzanie zaufaniem międzyorganizacyjnym w łańcuchach dostaw w budownictwie” (dalej P – 3).

¹¹ Projekt OP – 4, którego raport końcowy przesłano do NCN 24 listopada 2016 r.

¹² Projekty SO – 2 i SO – 3, których raporty końcowe przesłano do NCN 11 maja i 27 października 2017 r.

Zadania badawcze realizowane w Politechnice w ramach skontrolowanych 10 projektów prowadzono w terminach wskazanych w umowach zawartych z NCN, przy czym w pięciu przypadkach pierwotny okres realizacji wydłużony został – za zgodą Centrum – o sześć do dwunastu miesięcy (szerzej na ten temat napisano w pkt 1.7 wystąpienia).

(akta kontroli str. 9-11, 26, 33, 38-40, 45-47, 53-56, 59-61, 67, 72-75, 79-81, 86-89)

Faktyczne koszty projektów realizowanych przez pracowników Politechniki nie przewyższyły kosztów zakładanych w umowach.

(akta kontroli str. 5-11, 212-224)

Koszty realizacji skontrolowanych projektów wyniosły 2.644 tys. zł i stanowiły 97,3% środków przewidzianych na ten cel (2.724,3 tys. zł). Najwięcej (524,9 tys. zł) wykorzystano na badania nad nowymi szklami antymonowymi w ramach konkursu Opus¹³, a najmniej (39,1 tys. zł) na badania związane z opracowaniem metodyki mapowania technologii na potrzeby badań foresightowych w ramach konkursu Preludium¹⁴. Niewykorzystane 80,3 tys. zł Politechnika terminowo (zgodnie postanowieniami umów o realizacji i dofinansowaniu projektów badawczych¹⁵) przekazała na rachunek NCN. We wszystkich przeanalizowanych projektach Politechnika dokonała zwrotu niewykorzystanych środków, proporcjonalnie pomniejszając ujęte w kosztorysie środki na sfinansowanie kosztów pośrednich projektów.

(akta kontroli str. 5-11, 211-213)

Stosownie do zapisów umów¹⁶ oraz zmian wprowadzonych do nich pismem otrzymanym z NCN¹⁷, Politechnika corocznie (od 2016 roku) w terminie do 31 marca następnego roku dokonywała zwrotu odsetek uzyskanych od środków otrzymanych na realizację projektów badawczych¹⁸. W latach 2016–2018 do NCN przekazano odsetki w wysokości odpowiednio 20,3 tys. zł, 14 tys. zł, 15 tys. zł i 19,2 tys. zł, w tym w latach 2016–2017 odpowiednio 8 tys. zł i 0,6 tys. zł¹⁹ stanowiły odsetki od środków przekazanych na analizowane projekty.

(akta kontroli str. 109, 114, 130, 155, 185-206)

W latach 2011–2013 Politechnika nie przekazywała uzyskanych odsetek od środków otrzymanych z NCN na realizację projektów naukowo-badawczych, ponieważ – jak wyjaśniła Kwestor PB – „umowy o realizację i finansowanie projektów badawczych z trzech pierwszych edycji konkursów (np. OPUS 1 – OPUS 3) nie zawierały zapisów o zwrocie odsetek i nie nakładały takiego obowiązku”. Dodała, że ze względu na brak obowiązku prowadzenia wydzielonego rachunku bankowego, środki NCN gromadzone były na rachunku podstawowym PB, który był oprocentowany przy zmiennej stopie dziennej. Uniemożliwia to oszacowanie wysokości odsetek uzyskanych w latach 2011–2013.

(akta kontroli str. 207-210)

1.2. We wnioskach o finansowanie skontrolowanych projektów, zaplanowano 2.232,2 tys. zł kosztów bezpośrednich, w tym 1.137,9 tys. zł na sfinansowanie wynagrodzeń, 428,9 tys. zł na zakup aparatury i 665,4 tys. zł na pokrycie innych kosztów bezpośrednich, a koszty pośrednie na 492,2 tys. zł²⁰. Wielkość kosztów pośrednich zbadanych projektów nie przekraczały 20% w I edycji konkursów Opus i Sonata²¹, a 30% w kolejnych edycjach

¹³ W projekcie OP – 3 wykorzystano 99,1% planowanych kosztów – 529,3 tys. zł.

¹⁴ W projekcie P – 1 wykorzystano 98,9% planowanych kosztów – 39,5 tys. zł.

¹⁵ Dalej „umowa z NCN”.

¹⁶ Zapisy odnoszące się do obowiązku zwrotu naliczonych odsetek na rachunek NCN zamieszczono w umowach trzech Projektów OP – 3, OP – 4 i SO – 3, zawartych 25 czerwca 2013 r., 26 czerwca 2013 r. i 17 marca 2014 r. (pozostałe nie określały sposobu postępowania z naliczonymi odsetkami).

¹⁷ Pismo Nr ZRP.070.32.2015.JM z 5 listopada 2015 r.

¹⁸ Zgodnie z tym Politechnika 28 stycznia 2016 r. zwróciła odsetki uzyskane od środków przekazanych w latach 2014–2015 (wg stanu na 31 grudnia 2015 r.), w tym z tytułu realizowanych trzech zbadanych projektów (OP – 3, OP – 4 i SO – 3).

¹⁹ Realizacja dwóch projektów (OP – 3 i OP – 4) zakończyła się w 2015 roku, a projektu SO – 4 w 2016 roku.

²⁰ Wielkość środków przeznaczonych na sfinansowanie kosztów pośrednich realizowanych projektów ustalono w kosztorysach zgodnie z uregulowaniami wewnętrznymi, wprowadzonymi przez Rektora PB zarządzeniami w sprawie ustalenia wskaźników kosztów pośrednich do poszczególnych rodzajów działalności Politechniki Białostockiej (zarządzenie nr 37 z 18 maja 2010 r., ze zm.). Zastąpione kolejno zarządzeniami w tym samym temacie o nmr 143 z 29 stycznia 2013 r., ze zm.; 617 z 8 lutego 2017 r., ze zm.; 774 z 9 lutego 2018 r. i 991 z 23 lipca 2019 r.

²¹ NCN nie określił w I edycji zbadanych konkursów wymagań co do wielkości kosztów pośrednich w realizowanych projektach.

konkursów zorganizowanych przez NCN – stosownie do warunków udziału w nich – oraz 30% w przypadku trzech przeanalizowanych konkursów Preludium.

(akta kontroli str. 12-21, 26-27, 35, 41-42, 48-50, 57, 62-63, 69, 75-76, 81-83, 90-92)

W umowach objętych badaniem zastrzeżono, że w trakcie realizacji projektu wysokość kosztów pośrednich nie może ulec zwiększeniu. Stosownie do tych ustaleń Politechnika nie zwiększała tych kosztów. Natomiast w jednym przypadku (P – 2) Prorektor ds. Nauki wyraził pisemną zgodę na ich zmniejszenie o 99 zł²². Zmiana ta nie wymagała uzyskania akceptacji NCN i wprowadzania zmian w umowie.

(akta kontroli str. 96, 101, 107, 113, 123, 128, 133, 138, 144)

Faktyczne koszty bezpośrednie poniesione przez Politechnikę na realizację wszystkich 10 projektów objętych badaniem wyniosły 2.167,1 tys. zł i były niższe o 65,1 tys. zł od planowanych (stanowiły 97,1% środków przeznaczonych na ten cel). Proporcjonalnie zmniejszyły się też faktycznie poniesione koszty pośrednie – 476,8 tys. zł, które były o 15,3 tys. zł niższe niż planowano (stanowiły 98,9% środków przeznaczonych na ten cel). Analiza 24 faktur o wartości 297,3 tys. zł (17% środków wydatkowanych w ramach innych kosztów bezpośrednich, bez kosztów wynagrodzeń i zakupu aparatury) wykazała, że we wszystkich przypadkach:

- środki wykorzystano zgodnie z przeznaczeniem, na zakup dostaw i usług związanych z realizowanym projektem, w tym na zakup odczynników chemicznych, drobnego sprzętu laboratoryjnego, prętów ze szkła optycznego oraz na przygotowanie i przeprowadzenie wywiadu grupowego i marketingowego,
- dowody księgowe zostały opisane przez kierownika projektu, poddane kontroli merytorycznej przez kierownika jednostki organizacyjnej PB, w której realizowano projekt, zakwalifikowane do kosztów projektu przez pracownika Działu Nauki PB – podano numer wewnętrzny, który identyfikował projekt objęty dofinansowaniem przez NCN, poddane kontroli bieżącej i merytorycznej przez uprawnionych pracowników, zatwierdzone do wypłaty (Kwestor i Kanclerz PB) oraz prawidłowo ujęte w ewidencji księgowej (na wyodrębnionych kontach),
- nie stwierdzono finansowania w ramach kosztów bezpośrednich kosztów związanych z obsługą realizowanych projektów, tj. stanowiących „koszty pośrednie”.

(akta kontroli str. 214-224, 632-633, 637-698, 780)

1.3. Przeanalizowane projekty naukowo-badawcze realizowane w Politechnice prowadzili wykonawcy zatrudnieni w ramach umów o dzieło, w liczbie przewidzianej we wnioskach składanych do NCN. Przy czym w dwóch projektach realizowanych w ramach konkursu Preludium, stosownie do warunków uczestnictwa w konkursie, liczba wykonawców nie przekraczała trzech osób. W obu przypadkach²³ zadania badawcze prowadziły osoby rozpoczynające karierę naukową w stopniu magistra, wspierane przez jednego samodzielnego pracownika naukowego. W ośmiu pozostałych zbadanych projektach nie określono wymogów w zakresie liczby wykonawców.

W żadnym z projektów nie określono procedur naboru i zatrudnienia ich wykonawców.

We wszystkich wnioskach wskazano, że kierownik projektu i wykonawcy będą zatrudnieni przy realizowanych zadaniach na podstawie umów o dzieło. Ich kwalifikacje potwierdzono, załączając do wniosku odpowiednie informacje na temat każdego z wykonawców. W przeanalizowanych projektach zatrudniono, zgodnie z warunkami określonymi w zarządzeniu Rektora w sprawie zawierania umów zlecenia i o dzieło²⁴, 48 wykonawców, w tym 36 pracowników Politechniki, którzy stanowili 75% wszystkich zatrudnionych

²² Środki w kwocie 99 zł przeznaczono na sfinansowanie większych niż planowano różnic kursowych kosztów zakupu komputera.

²³ Projekty P – 2 i P – 3.

²⁴ Zarządzenie Rektora PB Nr 34 z 11 maja 2011 r. (zmienione kolejno zarządzeniami nr 52 z 5 lipca 2011 r., nr 58 z 29 lipca 2011 r., nr 70 z 27 września 2011 r., nr 18 z 21 lutego 2012 r. i nr 80 z 31 sierpnia 2012 r.), które obowiązywało do 18 stycznia 2017 r. Od 19 stycznia 2017 r. obowiązuje zarządzenie Rektora PB nr 604 z 19 stycznia 2017 r. w sprawie zawierania umów zlecenia i umów o dzieło z osobami fizycznymi nieprowadzącymi działalności gospodarczej (ze zmianami zarządzeniami nr 620 z 10 lutego 2017 r., nr 770 z 25 stycznia 2018 r., nr 825 z 14 czerwca 2018 r. i nr 848 z 20 sierpnia 2018 r.).

wykonawców. Z wykonawcami zawarto 210 umów o dzieło²⁵, w tym 177 z pracownikami PB (84,3%). Wyplacone wynagrodzenie wykonawcom wyniosło 1.031 tys. zł, z czego 887,6 tys. zł wypłacono pracownikom PB (86,1% wypłat ogółem). Potwierdzeniem wykonanych prac były w latach 2011–2013 składane na rachunkach wykonawców oświadczenia kierownika projektu lub jednostki organizacyjnej PB (w której realizowano projekt) o zgodności wykonanych prac z warunkami umowy, zatwierdzeniu pod względem merytorycznym oraz jej przyjęciu. Od 2014 roku oprócz składanych oświadczeń i zamawianych opracowań wykonawcy dostarczali sprawozdania z wykonanych prac lub badań.

Zgodnie z warunkami uczestnictwa w trzech zbadanych projektach zorganizowanych w ramach konkursu Preludium, każdemu kierownikowi projektu przypisano promotora naukowego, który sprawował merytoryczny nadzór nad wykonaniem zadań zaplanowanych w ramach projektu. W raportach przekazanych NCN wskazywano, że promotorzy, którym powierzono nadzór merytoryczny, byli współautorami prac złożonych do druku w czasopiśmie lub publikacjach pokonferencyjnych²⁶.

(akta kontroli str. 12-21, 35, 49, 63, 83, 91-92, 628-631, 781-801)

1.4. W siedmiu (z 10) przeanalizowanych projektach zaplanowano zakup aparatury naukowo-badawczej o wartości 428,9 tys. zł. Faktyczne wydatkowano na ten cel 421,2 tys. zł, tj. o 7,7 tys. zł (o 1,7%) mniej niż zakładano:

- 15,9 tys. zł przeznaczono w ramach dwóch projektów Preludium (P – 1 i P – 2) na zakup planowanego laptopa i komputera stacjonarnego. Zrealizowane wydatki były o 0,4 tys. zł wyższe od zaplanowanych (102,3%). Pisemnej zgody na ich zwiększenie udzielił Prorektor ds. Nauki.
- 216,8 tys. zł wykorzystano w ramach dwóch projektów Sonata na zakup zaplanowanych urządzeń badawczych²⁷, sprzętu komputerowego i licencji²⁸. Uzyskane oszczędności z tytułu niższych kosztów zakupu aparatury za zgodą Prorektora ds. Nauki przeznaczono na zakup nieplanowanych we wnioskach laptopa i szerokopasmowego źródła światła UV-NIR. Zrealizowane wydatki w ramach grantu SO – 2 i SO – 3 były o 6,1 tys. zł niższe od zaplanowanych i stanowiły 97,3% środków ujętych we wnioskach.
- 188,5 tys. zł wykorzystano w ramach trzech projektów Opus na zakup zaplanowanych urządzeń badawczych²⁹ oraz sprzętu komputerowego³⁰. Uzyskane oszczędności z tytułu niższych kosztów zakupu aparatury oraz dokonanych, za zgodą Prorektora ds. Nauki, przesunięć środków w kosztorysie projektu przeznaczono na zakup nieplanowanej we wnioskach wagi laboratoryjnej i drukarki laserowej. Zrealizowane wydatki w ramach projektów OP – 1, OP – 2 i OP – 3 były o 2 tys. zł niższe od zaplanowanych i stanowiły 99,2% środków ujętych we wnioskach.

(akta kontroli str. 12-21, 27, 35, 42, 63, 69, 76, 83, 211, 225-274)

Aparatura naukowo-badawcza zakupiona w trakcie realizowanych projektów, została przejęta na stan Politechniki i decyzją dziekana jednostki organizacyjnej PB (realizującej projekt)³¹ przekazana do odpowiednich laboratoriów wydziałowych – Wydziału Budownictwa i Inżynierii Środowiska, Elektrycznego oraz Mechanicznego. Na dzień kontroli (17 listopada 2019 r.) sprzęt komputerowy użytkowany był przez osoby kierujące projektami, a pozostała aparatura znajdowała się we wskazanych laboratoriach, dostępnych dla wszystkich pracowników naukowych PB. Sprzęt zakupiony w ramach jednego z analizowanych

²⁵ Sporządzonych zgodnie z wzorami załączonymi do zarządzeń Rektora PB.

²⁶ W raporcie poinformowano też, że promotorzy prowadzili konsultacje w zakresie metodyki badań, przygotowania rozprawy doktorskiej, pomagali w doborze źródeł, w analizie i syntezie wyników prac studialnych, w koordynacji merytorycznej realizacji poszczególnych zadań badawczych, kontrolowali postęp prac, oceniali prawidłowość uzyskanych wyników i formułowanych wniosków oraz pomagali w opracowaniu redakcyjnym rozprawy doktorskiej.

²⁷ Spektrometru VIS-NIR.

²⁸ Komputera do obliczeń numerycznych, licencji ANSYS TECS, ANSYS Academic Research Mechanical APDL 14.5, ANSYS Academic Research HPC i licencji kompilatora Intel Composer XE 2013.

²⁹ Pieca próżniowego, systemu do dokumentacji żeli i fluorescencji oraz chromatogramów, młynka do mielenia i rozdrabniania, biurety automatycznej oraz pehametru.

³⁰ Komputerów do obliczeń i do tworzenia oprogramowania analiz publikacji oraz laptopa z drukarką.

³¹ Decyzja potwierdzona przez Kwestora PB.

projektów nie został jednak właściwie oznakowany, o czym szerzej napisano w dalszej części wystąpienia, w sekcji „ustalone nieprawidłowości”. (akta kontroli str. 275-290)

1.5. W żadnym z 10 przeanalizowanych projektów nie przewidywano dodatkowych kosztów projektu. (akta kontroli str. 12-21, 26, 34, 41, 48, 56, 62, 69, 75, 81, 90)

1.6. W żadnym z 10 przeanalizowanych projektów nie wypłacano stypendiów naukowych. (akta kontroli str. 5-11)

1.7. Prawidłowo, z zachowaniem zasad określonych w umowach, wprowadzano zmiany warunków realizacji skontrolowanych projektów. Aneksami do umów³² (za zgodą NCN) zmieniono termin realizacji pięciu projektów:

- dwa projekty (OP – 2 i OP – 4) wydłużono o sześć miesięcy, co wykonawcy uzasadniali koniecznością rzetelnej weryfikacji otrzymanych oryginalnych rozwiązań teoretycznych zagadnień, będących przedmiotem projektu i opóźnieniami w zakupie aparatury badawczej (OP – 2) oraz w następstwie zdarzeń losowych wykonawców (OP – 4),
- dwa projekty (P – 1 i P – 3) wydłużono odpowiednio o sześć i 12 miesięcy, co wykonawcy uzasadniali zdarzeniem losowym (P – 1) oraz koniecznością przedłużenia trwania projektu z uwagi na zmianę promotora przewodu doktorskiego (osoba ujęta w złożonym wniosku zrezygnowała z tej funkcji) oraz problemami zdrowotnymi³³ (projekt P – 3 przedłużano dwukrotnie o sześć miesięcy),
- jeden projekt (OP – 1) wydłużono dwukrotnie o sześć miesięcy, co wykonawca uzasadniał trudnościami w początkowej fazie projektu, związane z przeprowadzonym badaniem ankietowym na próbie pacjentów (wydłużeniu uległ proces negocjacji z firmą realizującą badania i z wydawcą monografii) i zdarzeniami losowymi³⁴.

W jednym przypadku (projekt P – 1) NCN wyraził zgodę na korektę kosztorysu i przesunięcie wydatków na 2014 rok (bez zmiany wielkości przyznanych środków), co połączono z wnioskiem o przedłużenie terminu jego realizacji.

(akta kontroli str. 9-11, 148-155, 170-172, 174-175, 177-178)

Pozostałe, drobne zmiany, polegające m.in. na przesunięciu środków między pozycjami kosztorysu nieprzekraczającymi 15% wartości tych pozycji, na zakup dodatkowej aparatury badawczej (szerzej napisano w pkt 1.4 wystąpienia), opłacenie dodatkowych szkoleń, czy uczestnictwo w nieplanowanych konferencjach naukowych, zostały wprowadzone za zgodą kierownika jednostki, wyrażoną na wniosek kierownika projektu. Stosownie do wymogów umów, o zmianach tych poinformowano NCN w najbliższych raportach rocznych i w raporcie końcowym. (akta kontroli str. 148-169, 173, 176, 179-180)

1.8. Politechnika podczas realizacji projektów naukowo-badawczych dofinansowanych środkami NCN nie wnioskowała o udzielenie pomocy publicznej i nie korzystała z takiej pomocy. (akta kontroli str. 11-21)

1.9. Politechnika terminowo wywiązywała się z obowiązku składania raportów rocznych (do 31 marca następnego roku³⁵) oraz końcowych (przed upływem wyznaczonego 60-dniowego terminu od daty zakończenia projektu). Zgodnie też z wymogami umów zawartych w ramach pierwszej edycji konkursów Opus, Sonata i Preludium (OP – 1, SO – 1 i P – 1) osoby prowadzące projekty sporządziły, na obowiązujących wzorach i terminowo przesłały do NCN, raporty cząstkowe z pierwszych 30 miesięcy realizowanych projektów³⁶.

³² W każdym przypadku o zmiany występowali do NCN kierownicy projektów za pośrednictwem Prorektora ds. Nauki.

³³ Kierownik projektu przebywał na długotrwałych zwolnieniach lekarskich i rocznym urlopie dla poratowania zdrowia.

³⁴ Korzystanie z urlopów zdrowotnych i macierzyńskich.

³⁵ Pierwsze trzy raporty OP – 1, SO – 1 i P – 1 złożono zgodnie z wymaganiami NCN w terminie do 30 września 2013 r.

³⁶ Obowiązek sporządzenia raportów cząstkowych dotyczył projektów realizowanych powyżej 36 miesięcy.

Zakres danych ujętych w raportach odpowiadał (we wszystkich analizowanych przypadkach) wymaganiom NCN, określonych w przygotowanych dla kierowników projektów wzorach, zamieszczonych w systemie OSF³⁷ lub stanowiących załącznik do umów z NCN³⁸. (akta kontroli str. 291-507)

Analiza zamieszczanych w raportach danych o poniesionych kosztach na realizację projektów wykazała, że były one zgodne z informacjami ujętymi w ewidencji księgowej PB. (akta kontroli str. 298-299, 342, 364-365, 385-386, 409, 439, 457, 475, 490, 503, 508-623, 632-633, 780)

1.10. W okresie objętym kontrolą żaden z 10 przeanalizowanych projektów nie był kontrolowany przez NCN. Projekty nie podlegały również wymogowi przeprowadzenia audytu zewnętrznego. (akta kontroli str. 11-21, 625, 759-760)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na: nieoznakowaniu aparatury naukowo-badawczej, zakupionej w ramach jednego z 10 zbadanych projektów, informacją, że została ona zakupiona ze środków NCN. Dotyczyło to komputera do obliczeń i laptopa Dell Latitude o wartości 44,9 tys. zł, zakupionych w 2013 roku, w ramach projektu pn. „Mikromechaniczne modelowanie zniszczenia polimerowych kompozytów włóknistych”. Brak prawidłowych oznaczeń stanowił naruszenie postanowień § 8 ust. 1 lit. d umowy zawartej z NCN³⁹. Prorektor ds. Nauki PB wyjaśnił, że brak oznaczeń był wynikiem przeoczenia i został – w trakcie kontroli – uzupełniony. (akta kontroli str. 120-124, 634-635, 770-779)

OCENA CZĄSTKOWA

Politechnika realizowała projekty naukowo-badawcze we właściwy sposób, z zachowaniem warunków uczestnictwa w konkursach i zgodnie z wymogami umów zawartych z NCN. Środki wykorzystano zgodnie z przeznaczeniem, a poniesione wydatki rozliczono prawidłowo. Stwierdzona nieprawidłowość, polegająca na nieoznakowaniu sygnaturą projektu dwóch zakupionych na jego potrzeby urządzeń komputerowych, nie miała wpływu na ocenę kontrolowanej działalności.

OBSZAR

2. Efekty zrealizowanych projektów

Opis stanu
faktycznego

2.1. Wyniki wszystkich zbadanych projektów opublikowano w artykułach, zamieszczanych w czasopismach specjalistycznych, posiadających wskaźnik Impact Factor⁴⁰, w czasopismach z listy filadelfijskiej⁴¹, w innych czasopismach recenzowanych oraz w materiałach pokonferencyjnych.

(akta kontroli str. 304-307, 338-342, 361-364, 382-385, 407-408, 437-439, 453-457, 474-475, 489-490, 502-503)

Według stanu na 15 listopada 2019 r. najczęściej cytowano efekty projektu OP – 3, dotyczącego nowych szkielec antymonowych (143-krotnie wg bazy Scopus, 120-krotnie wg Web of Science i 156-krotnie wg Google Scholar Citation). Wyniki pozostałych projektów cytowano z częstotliwością wahającą się wg bazy Scopus od 0 do 71, wg bazy Web of Science od 0 do 44, a wg Google Scholar Citation od 17 do 79⁴².

(akta kontroli str. 761-769)

2.1.1. W wyniku realizacji projektów prowadzonych w ramach konkursu OPUS (zgodnie z rezultatami wykazanymi w raportach):

- w projekcie OP – 1 opracowano m.in. metody syntezy wybranych związków fenolowych oraz ich soli i kompleksów z metalami, wykonano ich badania fizykochemiczne, spektroskopowe, właściwości przeciwutleniających oraz mikrobiologiczne, określono

³⁷ Obsługi Strumienia Finansowania.

³⁸ Dotyczyło to projektu SO – 4 realizowanego w ramach piątej edycji konkursu Sonata.

³⁹ Umowa nr UMO-2011/03/D/ST8/04817 z 3 września 2012 r.

⁴⁰ Indeks cytowań – miernik siły oddziaływania i prestiżu czasopism naukowych – podawany raz do roku.

⁴¹ Ministerialna lista czasopism naukowych odnoszona do listy czasopism, które przeszły proces oceny i są uwzględniane przez bazy Institute for Scientific Information.

⁴² Najbardziej wg wszystkich indeksów cytowań korzystano z wyników projektu realizowanego w ramach konkursu PRELUDIUM 1 pn. „Opracowanie metodyki mapowania technologii na potrzeby badań foresightowych”.

wpływ szeregu metali na właściwości przeciwutleniające i przeciwnadciśnieniowe ekstraktów roślinnych w zależności od ich stężenia oraz użytego rozpuszczalnika,

- w projekcie OP – 2 opracowano i opublikowano monografię pt. „Stress Concentration at notches” o stanie wiedzy na temat zagadnień koncentracji naprężeń w ciałach izo- i anizotropowych, rozszerzono własne metody badawcze o nowe możliwości analityczne i aplikacyjne⁴³, stworzono m.in. efektywne i precyzyjne narzędzie do analizy pól naprężeń w otoczeniu dowolnych koncentratorów naprężeń,
- w projekcie OP – 3 opracowano m.in. technologię wytwarzania stabilnych termicznie szkielec antymonowych, wstępną metodę formowania otoczenia krystalicznego domieszki lantanowców w szklach oraz w światłowodach bezpośrednio w procesie ich wytwarzania oraz określono optymalną zawartość domieszki lantanowców, celem uzyskania maksymalnego poziomu sygnału luminescencji w szklach światłowodach; jako dodatkowy cel projektu, osiągnięty w końcowym etapie, można wyróżnić opracowanie wstępnej procedury wytwarzania włókien o rdzeniu szklano-ceramicznym bezpośrednio w procesie wyciągania światłowodów,
- w projekcie OP – 4 zaproponowano m.in. metodę generowania reguł decyzyjnych na bazie reprezentantów obszarów przybliżonych, architekturę jednostki służącej do wspomagania sprzętowego obliczeń dla algorytmów tych zbiorów, zbadano też efektywność wszystkich zaproponowanych rozwiązań i wykazano znaczne przyspieszenie obliczeń algorytmów.

W wyniku realizacji projektów w ramach konkursu SONATA (zgodnie z rezultatami wykazanymi w raportach):

- w projekcie SO – 1 stworzono m.in. model zarządzania zaufaniem do lekarzy, wskazano czynniki wpływające na takie zaufanie oraz opracowano narzędzia do pomiaru zaufania w relacji lekarz-pacjent,
- w projekcie SO – 2 opracowano m.in. oryginalne modele mikromechaniczne, opisujące pękanie polimerowych kompozytów wzmocnionych włóknami (w tym w różnych stanach obciążenia i temperaturowych), zrezygnowano natomiast z wydania monografii, ponieważ we wrześniu 2016 roku kierownik projektu (jedyne wykonawca) uzyskał stopień doktora habilitowanego na podstawie jednotematycznego cyklu publikacji zawierającego wyniki projektu, bez konieczności opracowania monografii (zrealizowane badania zostały rozpowszechnione w tym czasie poprzez systematyczną publikację wyników w wydawnictwach naukowych i w rozdziale wydanej monografii innego autora),
- w projekcie SO – 3 opracowano i objęto analizą m.in. właściwości optyczne oraz strukturalne trzech grup szkielec przeznaczonych na rdzenie światłowodów o stabilności termicznej umożliwiającej ich przetwarzanie w światłowody włókniste.

Wymiernym efektem trzech przeanalizowanych projektów, realizowanych w ramach konkursu Preludium przez osoby rozpoczynające karierę naukową (nieposiadające stopnia naukowego doktora) było (zgodnie z rezultatami wykazanymi w raportach) m.in.:

- w projekcie P – 1 opracowanie autorskiej koncepcji zarządzania zaufaniem międzyorganizacyjnym w łańcuchach dostaw w budownictwie⁴⁴,
- w projekcie P – 2 stworzenie autorskiej metodyki mapowania technologii na potrzeby badań foresightowych⁴⁵ oraz przygotowanie rozprawy doktorskiej, która umożliwiła jego wykonawcy uzyskanie stopnia doktora⁴⁶,

⁴³ Eksperymentalna weryfikacja własnych kryteriów pękania.

⁴⁴ Opracowano instrument pomiarowy zaufania i zmiennych związanych z procesem budowania zaufania w łańcuchach dostaw.

⁴⁵ Tj. systematycznego sposobu docierania do informacji o przyszłości w celu budowania średnio- lub długookresowej wizji rozwojowej jej kierunków i priorytetów.

⁴⁶ Raport końcowy projektu pn. „Mapowanie technologii na potrzeby badań foresightowych” złożono 23 października 2014 r., a stopień doktorski uzyskano 22 kwietnia 2015 r. (praca nie była opublikowana).

- w projekcie P – 3 uzyskanie analitycznego rozwiązania zagadnień teorii sprężystości, dotyczącego ośrodka z pokryciem, w skład którego wchodzi warstwa pośrednia⁴⁷.
(akta kontroli str. 301, 335, 358, 380, 405, 435, 451, 472, 488, 500, 699-717)

2.1.2. W ramach trzech (z 10) przeanalizowanych projektów przewidziano sfinansowanie publikacji monografii wyników projektu:

- kwotą 20 tys. zł monografii projektu pn. „Analityczno-numeryczne modelowanie procesów deformacji i pękania ciał z krawędziami” (OP – 2),
- kwotą 13 tys. zł monografii projektu pn. „Mikromechaniczne modelowanie zniszczenia polimerowych kompozytów włóknistych” (SO – 2),
- kwotą 12 tys. zł monografii projektu pn. „Zarządzanie zaufaniem instytucjonalnym w relacji lekarz – pacjent” (SO – 1).
(akta kontroli str. 35, 57, 64)

Wydano dwie z trzech zaplanowanych monografii ujętych w projektach OP – 2 i SO – 1⁴⁸. W jednym przypadku wykonawca projektu (SO – 2) zrezygnował z wydania monografii, uznając ją za zbędną (sprawa opisana w pkt 2.1 wystąpienia). W kolejnym przypadku (OP – 2) Politechnika nie poniosła kosztów związanych z publikacją monografii⁴⁹. Zrealizowane wydatki poniesione na publikację wyniosły 5,5 tys. zł i stanowiły 12,2% zaplanowanych środków. (akta kontroli str. 340, 438-439, 408, 740-746, 749-754)

Ponadto, na wniosek wykonawców projektów, Prorektor ds. Nauki wyraził zgodę na sfinansowanie 12,8 tys. zł, ujętymi w kosztorysie w poz. inne koszty bezpośrednie, publikacji artykułów prezentujących wyniki realizowanych zadań badawczych⁵⁰.
(akta kontroli str. 148-155, 718-739)

2.1.3. Stosownie do wymogów określonych w przeanalizowanych umowach, dwie opublikowane monografie oraz artykuły zamieszczane w czasopismach specjalistycznych zostały opatrzone informacją, że sfinansowano je ze środków NCN (z podaniem numeru decyzji o przyznaniu dofinansowania, umożliwiającym identyfikację projektu).
(akta kontroli str. 742-743, 745-758, 802-813)

2.1.4. Raporty końcowe wszystkich zbadanych projektów zawierały popularyzatorski opis ich rezultatów. Uwzględniono w nich w szczególności najważniejsze zrealizowane zadania badawcze, podjęte i osiągnięte wyznaczone cele oraz przedstawiono znaczenie zrealizowanego projektu, tj. jego wpływ na rozwój dyscypliny i na istniejący stan wiedzy. Wskazano również potencjalne znaczenie społeczne przeprowadzonych badań. Na przykład projekt badawczy mechanizmów wpływających na różnice we właściwościach luminescencyjnych szkieł i wytworzonych z nich światłowodów domieszkowanych lantanowcami (OP – 3) wskazał na nowe możliwości rozwoju inżynierii materiałów fotonicznych, doprowadził do opracowania trzech grup szkieł i światłowodów, co może być wykorzystane w przyszłych projektach badawczych. Z kolei projekt pn. „Zarządzanie zaufaniem instytucjonalnym w relacji lekarz – pacjent” (SO – 1) zdiagnozował obecny poziom zaufania w relacji lekarz – pacjent, przyczynił się do rozwoju wiedzy o zaufaniu i sposobach zarządzania takim zaufaniem. Efekty projektu mogą być wykorzystane i rozwijane przez placówkami opieki zdrowotnej.
(akta kontroli str. 312-313, 347-348, 371-372, 389-390, 412-413, 441, 461-462, 478, 493, 505-507)

2.1.5. Rozliczenia końcowe projektów objętych badaniem nie były kwestionowane przez NCN. W dwóch przypadkach NCN zażądał dodatkowych wyjaśnień (na temat przypisania indeksu cytowań jednemu z czasopism wymienionemu w raporcie⁵¹) lub uzupełnień

⁴⁷ Metoda ta umożliwia otrzymanie rozwiązania również w przypadku zmiany właściwości pokrycia gradientowego, dla których rozwiązanie analityczne nie jest znane.

⁴⁸ Monografię pt. „Stress Concentration at notches” i pt. „Wpływ zaufania do lekarzy na przestrzeganie zaleceń lekarskich przez pacjentów”.

⁴⁹ Nie poniesiono kosztów na wydanie monografii „Stress concentration at notches”, ponieważ na podstawie umowy zawartej z autorami wydawnictwo Springer zrezygnowało z pobrania opłaty.

⁵⁰ Dotyczyło to projektów OP – 1, OP – 2, OP – 4, SO – 1, SO – 3 i P – 2.

⁵¹ Projekt P – 3.

(potwierdzenie przyjęcia do druku książki powstałej w trakcie realizacji projektu).
Politechnika terminowo zrealizowała uwagi. (akta kontroli str. 6-7, 181-184)

2.2. Z informacji uzyskanych od kierowników wszystkich 10 przeanalizowanych projektów wynika, że w okresie objętym kontrolą NCN nie obligował ich do uczestnictwa w żadnych ankietach i badaniach ewaluacyjnych.

W trakcie kontroli NIK, tj. 5 listopada 2019 r., zastępca Dyrektora NCN zwrócił się do kierowników finansowanych projektów z prośbą o udział w badaniu ankietowym diagnozującym problemy i wyzwania, przed którymi stają naukowcy pracujący w Polsce, a które są związane z występowaniem o środki europejskie. W szczególności w aplikowaniu do Europejskiej Rady ds. Badań Naukowych (ERC). (akta kontroli str. 761-769, 780-781)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia efekty uzyskane w wyniku realizacji projektów badawczych objętych badaniem, które zakończyły się osiągnięciem efektów zakładanych w umowach. Ich wymiernym rezultatem były opublikowane monografie oraz artykuły zamieszczane w czasopismach specjalistycznych, stwarzające możliwość wykorzystania ich do prowadzenia dalszych badań. Publikacje zawierały informacje w języku angielskim o sfinansowaniu omawianych badań ze środków Centrum oraz numer rejestracyjny projektu lub umowy z NCN. W raportach końcowych zbadanych projektów zamieszczono „Popularyzatorski opis rezultatów projektu”.

IV. Wnioski

W związku z usunięciem stwierdzonej nieprawidłowości w trakcie kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, odstępuje od formułowania wniosku pokontrolnego.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

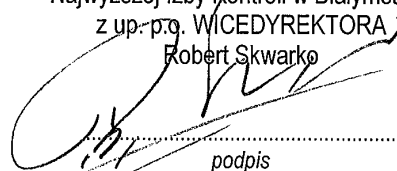
Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Białymstoku. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Białystok, 3 grudnia 2019 r.

Kontroler:
Marek Ozga
główny specjalista kontroli państwowej

.....
podpis

p.o. DYREKTORA DELEGATURY
Najwyższej Izby Kontroli w Białymstoku
z up. p.o. WICEDYREKTORA
Robert Skwarko

.....
podpis